

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/45/2019
Identifikačné číslo spisu:	1111206190
Dátum vydania rozhodnutia:	30.06.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1111206190.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu L.. I. D. I., trvale bytom v Q., A. X, zastúpeného JUDr. Martinom Rohaľom Il'kivom, advokátom v Bratislave, Timravina 9, proti žalovanej Allianz - Slovenská poisťovňa, a. s., so sídlom v Bratislave, Dostojevského rad 4, IČO: 00 151 700, o zaplatenie 113.705,39 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 25C/42/2011, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 13. júna 2017 sp. zn. 5Co/132/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 13. júna 2017 sp. zn. 5Co/132/2017 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom č. k. 25C/42/2011-177 z 26. februára 2016 žalobu, ktorou sa žalobca domáhal zaplatenia sumy 113.705,39 eur s príslušenstvom z titulu nároku na poskytnutie poistného plnenia z poistenia stavieb, zamietol. Žalovanej náhradu trov konania nepriznal.

2. Právne vec posúdil v súlade s ustanoveniami § 788 ods. 1, 2 a 3, § 797 ods. 2, § 806, § 52 ods. 1, § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov) a na základe výsledkov vykonaného dokazovania ustálil, že právny vzťah medzi žalobcom a žalovanou vznikol uzatvorením poistnej zmluvy č. 81/421187 z 24. januára 2002 (ďalej len „poistná zmluva“), predmetom ktorej bolo poistenie stavby - rodinného domu na A. ul. č. X v Q., vrátane jeho prízemí, pivnice, ďalšieho podlažia a garáže, pre prípad poškodenia alebo zničenia živelnou udalosťou, vodou z vodovodných zariadení, ako aj poistenie zodpovednosti za škodu vyplývajúcu z vlastníctva poistených stavieb a k nim patriacich pozemkov alebo chodníkov a zodpovednosť poisteného ako stavebníka, vrátane ušlého zisku so začiatkom poistenia od 25. januára 2002. Súčasťou poistnej zmluvy boli všeobecné poistné podmienky pre poistenie majetku a zmluvné dojednania pre prípad poškodenia alebo zničenia stavieb a poistenie zodpovednosti za škodu fyzických osôb, resp. osobitné poistné podmienky. Dňa 26. februára 2007 žalobca nahlásil vznik poistnej udalosti, a to poškodenie strechy rodinného domu na A. ul. X v Q. v dôsledku požiaru. Poistná zmluva vymedzovala ako poistnú udalosť

aj poškodenie stavby v dôsledku živeľnej udalosti, za ktorú bol považovaný v zmysle čl. 3 ods. 1 písm. a) zmluvných dojednaní okrem iného aj požiar. Škodová udalosť evidovaná u žalovanej pod č. 07/281/11300, bola predmetom šetrenia orgánov činných v trestnom konaní. Uznesením ČVS: ORP-245/2-OVK-B1-2007-VG z 26. februára 2007 bolo začaté a vedené Okresných riaditeľstvom Policajného zboru v Bratislave I trestné stíhanie pre trestný čin poškodzovania cudzej veci. Z výsledkov šetrenia v trestnom konaní bolo potvrdené, že neznámy páchateľ 26. februára 2007 poškodil strechu domu žalobcu tým, že krov strechy rodinného domu polial automobilovým benzínom. Žalovaná listom z 30. januára 2008 s poukazom na výsledky šetrenia orgánov činných v trestnom konaní odmietla poskytnúť žalobcovi poistné plnenie s odôvodnením, že na poistnú udalosť sa vzťahuje prípad výluky z poistenia podľa čl. 8 bod 6 písm. e) všeobecných poistných podmienok, ako aj čl. 8 bod 16 osobitných poistných podmienok s poukazom na skutočnosť, že riziko úmyselného poškodenia alebo zničenia poistenej stavby nebolo dojednané. Žalobca nesúhlasil so zamietajúcim stanoviskom žalovanej. Proti aplikácii výluky z poistenia podľa čl. 8 bod 16 osobitných poistných podmienok argumentoval aplikáciou čl. 3 bod 7 osobitných poistných podmienok. Podľa názoru súdu prvej inštancie čl. 3 bod 7 osobitných poistných podmienok nebolo možné na daný prípad aplikovať. V spore nebolo preukázané poškodenie stavebných súčastí budovy v dôsledku vlámania sa páchateľa do budovy za účelom krádeže vecí poistených u žalovanej. Právne významným bolo výlučne zistenie, či k požiaru strechy poisteného rodinného domu došlo náhodou alebo bol požiar úmyselne založený. Identifikáciu páchateľa škodovej udalosti, ako aj jeho motív považoval súd prvej inštancie vo vzťahu k aplikácii výluky z poistenia za bezvýznamné. S poukazom na čl. 8 bod 16 osobitných poistných podmienok konštatoval, že pre uplatnenie výluky z poistenia nebolo potrebné preukázať motív v súvislosti s úmyselným konaním škodcu, ale len úmyselné spôsobenie škody na stavbe, čo v danom prípade považoval za preukázané. Strany nerozporovali vznik škody na stavbe ani skutočnosť, že k poškodeniu stavby došlo úmyselne.

3. K argumentácii žalobcu, že legitímne očakával poistné plnenie zo strany žalovanej súd prvej inštancie uviedol, že ústavnoprávna doktrína legitímnych očakávaní je použiteľná výlučne v oblasti verejného práva a jej účelom je ochrana jednotlivcov pred svojvôľou orgánov verejnej moci pri výkone verejnej moci (typicky správne a súdne konanie, ale aj výkon zákonodarnej moci). V súkromnoprávných (horizontálnych) vzťahoch neexistujú legitímne očakávania. Existujú vzťahy založené zmluvou a nikto pritom nemôže legitímne očakávať, že bez záväzku na jednej strane mu vznikne voči subjektu oprávnenie.

4. K namietanej neprijateľnej zmluvnej podmienke týkajúcej sa čl. 8 bod 16 osobitných poistných podmienok poukázal na to, že poistná zmluva bola uzavretá v roku 2002, teda v čase, keď Občiansky zákonník koncept spotrebiteľských zmlúv a neprijateľných zmluvných podmienok nepoznal. Poistné riziká v kategórii poistných zmlúv sú vymedzené v zmluvných dojednaniach pozitívne (čl. 3 zmluvných dojednaní), ako aj negatívne a to výlukami. Jedná sa o zmluvné podmienky, ktoré sa týkajú hlavného predmetu plnenia t. j. poistného plnenia, od ktorého závisí výška poistného. V týchto prípadoch neplatí, že zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia spôsobujúce značnú nerovnováhu. Konštatoval, že žalobca nekonkretizoval v čom nerovnováha mala spočívať. Len jeho všeobecné tvrdenie nepovažoval súd prvej inštancie za dostatočné. Podotkol, že vznik povinnosti a záväzok spotrebiteľa nespôsobuje bez ďalšieho značnú nerovnováhu v zmluvnom vzťahu. Dodal, že žalobca mohol v súlade s čl. 11 bod 2 všeobecných poistných podmienok ovplyvniť rozsah výluky z poistenia, a to dojednaním poistenia i na prípady predpokladané čl. 8 bod 6 všeobecných poistných podmienok, čo však neučinil.

5. K rozhodnutiu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolač súd“) sp. zn. 3Cdo/248/2009, na ktoré poukázal žalobca, súd prvej inštancie dodal, že sa na daný prípad nevzťahuje. V danom prípade nevzniklo právo na plnenie a poistenie sa nevzťahovalo na prípady úmyselného konania smerujúceho k poškodeniu alebo k zničeniu poistenej veci, ktoré by musel žalobca nejakým spôsobom ovplyvniť, keďže do rámca výluky patrili i prípady škody spôsobenej úmyselným konaním samotného poisteného (čl. 8 bod 6 písm. a) všeobecných poistných podmienok). Následne súd prvej inštancie uzavrel, že žalobca v spore nepreukázal dôvodnosť nároku na výplatu poistného plnenia podľa poistnej zmluvy z 24. januára 2002, keďže na škodovú udalosť z 26. februára 2007 sa vzťahovala výluka poistenia v zmysle všeobecných poistných podmienok, ako aj zmluvných dojednaní tvoriacich

súčasť poisťnej zmluvy, preto žalobu ako nedôvodnú zamietol.

O trovách konania rozhodol v súlade s § 142 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov v znení platnom a účinnom do 30. júna 2016 (ďalej len „OSP“).

6. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 13. júna 2017 sp. zn. 5Co/132/2017 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Žalovanej nepriznal náhradu trov odvolacieho konania.

7. V odôvodnení konštatoval, že súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav veci, ako aj správne právne posúdil. Zároveň sa v celom rozsahu stotožnil aj s jeho odôvodnením. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku, reagujúc na odvolacie námietky uviedol, že žalobca si dohodol so žalovanou znenie poisťnej zmluvy v súlade s § 53 Občianskeho zákonníka. Neprijateľnou zmluvnou podmienkou je podmienka, ktorá vyvoláva v neprospech spotrebiteľa, ako slabšej zmluvnej strany hrubú nerovnováhu. Znak neprijateľnej zmluvnej podmienky napĺňa nielen podmienka, ktorá je neprimeraná (napr. sankcia za porušenie záväzku spotrebiteľa), ale aj podmienka, ktorá je neurčitá alebo v rozpore s „ratio legis“ zákonného ustanovenia. Namietaný čl. 8 bod 16 osobitných poisťných podmienok podľa názoru odvolacieho súdu nespôsobuje nerovnováhu v právach a povinnostiach strán. Nebola tým spôsobená žiadna nerovnováha medzi právami a povinnosťami dodávateľa a spotrebiteľa, znenie zmluvných podmienok v poisťnej zmluve je dostatočne určité. Možnosť nastavenia si výluk a obmedzení pri poskytovaní poisťného plnenia nie je zákonom obmedzená, nejedná sa o podmienku spôsobujúcu nerovnováhu v právach a povinnostiach a s ich existenciou zákon priamo počítá (§ 797 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

8. Odvolací súd sa nestotožnil s odvolacou námietkou týkajúcou nepreukázania úmyselného poškodenia majetku žalobcu. Poukázal na výsledky vykonaného dokazovania, z ktorých jednoznačne vyplynulo, že k poškodeniu majetku došlo úmyselne. Zdôraznil, že ani žalobca túto skutočnosť nepoprel, len namietal pohnútku páchatel'a pri založení požiaru. Z obsahu čl. 6 písm. e) všeobecných poisťných podmienok jednoznačne vyplýva, že právo na plnenie nevzniká, ak škoda bola spôsobená úmyselným poškodením alebo zničením poisťnej veci horľavinami a nimi vyvolanými príčinami, ak úmyselné konanie smerovalo k poškodeniu alebo k zničeniu poisťného majetku proti osobe poisťného alebo proti osobe vlastníka poisťného majetku. Z takto formulovaného ustanovenia výluk poisťného jednoznačne vyplýva, že úmysel páchatel'a, ktorý poškodil, resp. zničil poisťný majetok je vzhľadom k poskytnutiu poisťného plnenia irelevantný. Nebolo preto potrebné dokazovať, či páchatel' založil požiar úmyselne za účelom vniknutia do budovy a odcudzenia majetku, alebo za účelom zahľadania stôp. Dôležité pre konanie v danom prípade bolo len dokázanie úmyselného založenia požiaru, ktorý poškodil poisťný majetok. Na záver podotkol, že ďalšie žalobcove námietky už jasne a zrozumiteľne vysvetlil v rozhodnutí súdu prvej inštancie. Napadnuté rozhodnutie ako vecne správne potvrdil v súlade s § 387 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku účinného od 1. júla 2016 v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

O trovách odvolacieho konania rozhodol v súlade s § 396 ods. 1 v spojení § 255 ods. 1 CSP.

9. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej len „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť a opodstatnenosť vyvodzoval z ustanovení § 421 ods. 1 písm. a/, písm. b/, písm. c/ CSP, a z § 420 písm. f/ CSP (posúdením dovolania podľa obsahu v súlade s čl. 11 ods. 1 Základných princípov CSP v spojení s § 124 ods. 1 CSP). Namietal, že rozhodnutia súdov vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia v otázke „či je neprijateľnou podmienkou v zmysle § 53 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb., keď je výluka z poisťného plnenia v osobitných poisťných podmienkach (lex specialis) špecifikovaná všeobecnejšie, ako výluka špecifikovaná vo všeobecných poisťných podmienkach (legi generali)“. Nesúhlasil s názorom odvolacieho súdu (ako aj súdom prvej inštancie), ktorý považoval výluku z poisťného plnenia vyplývajúcu z čl. 8 bod 16 osobitných poisťných podmienok za plne akceptovateľnú v prípade škodovej udalosti z 26. februára 2007. Bol toho názoru, že odvolací súd (ako aj súd prvej inštancie) pri ochrane žalobcu ako spotrebiteľa zlyhali, pričom neprimerane chránili záujmy žalovanej. Ďalej namietal nesprávne právne posúdenie veci aj v otázke „či je princíp legitímneho očakávania použiteľný v súkromnoprávných vzťahoch“. Argumentoval tým, že princíp legitímneho očakávania je podstatnou súčasťou civilného sporového konania, zakotvený v rámci princípu právnej istoty v čl. 2 Základných princípov CSP, zároveň s princípom pri rozhodovaní sporov o ochrane spotrebiteľa v rámci

komunitárneho práva (napr. Súdny dvor Európskej únie vo veci C-8/14 BBVA z 29. októbra 2015). Súdny nižších inštancií odmietli princíp legitímneho očakávania v súkromnoprávných vzťahoch. Žalobca ako poistený spotrebiteľ legitímne očakával, že v prípade poistnej udalosti, dôjde k poistnému plneniu zo strany žalovanej, čím bude žalobcovi kompenzovaná spôsobená škoda, keďže za týmto účelom poistenie stavby uzatváral. V tomto kontexte uviedol, že bolo by v rozpore so základnými právami žalobcu, aby po poškodení jeho majetku bol „potrestaný“ ešte aj zo strany poisťovne (žalovanej). Poukázal na rozhodnutie dovolacieho súdu sp. zn. 3Cdo/248/2009 zo 14. januára 2010, ako aj na ustanovenia § 52 ods. 2 a 4, § 788 Občianskeho zákonníka v zmysle, ktorých je potrebné uprednostniť výklad v prospech spotrebiteľa a neuzať výluky z poistenia. Vyslovil, že napadnuté rozhodnutie záviselo od právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/96/2011, rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie C-310/15 vo veci Deroo vs. Sony bod. 34, a argumentoval tým, že legitímne očakával, že konkrétne podmienky dané všeobecnými poistnými podmienkami budú pri poistnej udalosti platné a nie vylúčené cez všeobecnú formuláciu v osobitných poistných podmienkach. Podľa jeho názoru sa jedná o špekulatívnu úpravu v prospech žalovanej, ktorá takýmto spôsobom zneužíva právnu zásadu *lex specialis derogat legi generali*. Zároveň namietal, že odvolací súd sa závažne pri riešení právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe a závažne zmenil interpretáciu ustanovenia § 157 ods. 2 OSP, resp. § 220 ods. 2 CSP. Vyslovil názor, že tento výrazný odklon sám osebe zakladá dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.

10. Napokon dovolateľ namietal, že súdy nižších inštancií v rozpore s právom na spravodlivé konanie nedali jasné a zrozumiteľné odpovede na základné právne a skutkovo relevantné otázky, lebo nevysvetlili, ako je možné, že na aplikáciu výluky nemuselo byť preukázané naplnenie všetkých kumulatívnych podmienok výluky z poistného plnenia vyplývajúcich z čl. 8 ods. 6 písm. e) všeobecných poistných podmienok, t. j., že „úmyselné konanie smerovalo k poškodeniu alebo zničeniu poisteného majetku“ a zároveň aj „proti osobe poisteného alebo proti osobe vlastníka poisteného majetku“. Odôvodnenie napadnutého rozhodnutia považoval za nezrozumiteľné, lebo absencia dôvodov implikuje svojvôľu súdov nižších inštancií a spôsobuje, že rozsudok je v hrubom rozpore s jeho právom na spravodlivé súdne konanie, ako aj v rozpore s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu (5MCdo/8/2008, 3Cdo/96/2011). Navrhol zrušiť napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, resp. zrušiť aj rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

11. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu považovala rozhodnutia súdov nižších inštancií za vecne správne, dostatočne odôvodnené v súlade s § 220 CSP. Podotkla, že všeobecné poistné podmienky a osobitné poistné podmienky poisťovateľa nie sú všeobecne právnou normou, ale sú súčasťou poistnej zmluvy ako dvojstranného záväzkového vzťahu. Oba tieto dokumenty obsahujú práva a povinnosti oboch strán záväzkového vzťahu založeného poistnou zmluvou. Poistnou zmluvou v poistení majetku vo všeobecnosti na seba poisťovateľ preberá krytie istých rizík, ktoré môžu nastať a spôsobiť vznik škody na poistenom majetku. Poznamenala, že žalobca mal všeobecné poistné podmienky a osobitné poistné podmienky k dispozícii pri podpise poistnej zmluvy, poznal rozsah poistenia a pokiaľ mu takéto nastavenie poistenia nevyhovovalo, mal možnosť poistnú zmluvu vypovedať a uzatvoriť inú, ktorá by vyhovovala jeho potrebám. Napokon zdôraznila, že dojednané poistenie sa vzťahovalo na relatívne široké zabezpečenie poisteného majetku, nevzťahovalo sa však na škodu spôsobenú úmyselným konaním, pričom udalosť, za ktorú sa žalobca domáha poistného plnenia bola jednoznačne spôsobená úmyselným konaním. Argumentáciu žalobcu o zavádzaní spotrebiteľa výlukami vyplývajúcimi z osobitných poistných podmienok považovala za neopodstatnenú. Navrhla dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

12. Najvyšší súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napádané rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

13. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania,

vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011). Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

14. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

15. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

16. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

17. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní.

18. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP sú zásah súdu do práva na spravodlivý proces a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstata práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (I. ÚS 26/94).

19. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019). Pri posudzovaní namietaného nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že strane bolo znemožnené uskutočňovať jej patriace procesné práva, je nevyhnutné posudzovať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

20. Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že žalobca v spore s ochranou slabšej strany - spotrebiteľ sa okrem zaplatenia poistného plnenie z titulu škody na majetku, domáhal aj posúdenia neprijateľnosti dojednaných zmluvných podmienok v zmysle § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení novely vykonanej zákonom č.150/2004 Z. z., týkajúcich sa výluky z poistenia vyplývajúcej z čl. 8 bod 16 osobitných poistných podmienok, z ktorých vyplýva, že „poisťovňa neposkytne poistné plnenie za škody na stavbách spôsobené úmyselným poškodením alebo zničením“, a z čl. 8 odseku 6 písm. e) všeobecných poistných podmienok pre poistenie majetku, z ktorého vyplýva, že pre poistenie majetku platí, že sa „poistenie nevzťahuje na úmyselné poškodenie alebo zničenie poistenej veci spôsobené výbuchom nálože, trhavinou, granátu alebo iných výbušných hmôt, horľavinami a nimi vyvolanými spolupôsobiacimi príčinami, ak úmyselné konanie smerovalo k poškodeniu alebo zničeniu poisteného majetku, proti osobe poisteného alebo proti osobe vlastníka poisteného majetku“. Považoval za rozporné s právnou logikou, aby podmienky výluky uvedené vo všeobecných poistných podmienkach boli špecifikované podrobne a podmienky výluky v osobitných poistných podmienkach špecifikované len všeobecne.

21. Odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia okrem všeobecnej definície neprijateľnej zmluvnej podmienky (v bode 30), k namietanej nekalej a neprijateľnej zmluvnej podmienke v odvolaní s poukazom na judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, citovanej žalobcom, čl. 8 bod 16 osobitných poistných podmienok nevyhodnotil v kontexte uplatnenej námietky aj v spojení s čl. 8 bod 6 písm. e) všeobecných poistných podmienok (bod 31 odôvodnenia napadnutého rozhodnutia). Jeho záver, že čl. 8 bod 16 osobitných poistných podmienok nespôsobuje žiadnu nerovnováhu medzi právami a povinnosťami dodávateľa a spotrebiteľa možno považovať za predčasný, lebo uplatnená námietka nebola posúdená v celom jej rozsahu. Len tvrdenie, že možnosť nastavenia si výluk a obmedzení pri poskytovaní poistného plnenia nie je zákonom obmedzená, s ich existenciou zákon priamo počíta, nie je z hľadiska náležitého odôvodnenia a vysporiadania sa s relevantnými námietkami strany sporu v súlade s § 393 ods. 2 v spojení s § 220 ods. 2 CSP. Odkaz odvolacieho súdu uvedený v bode 33 odôvodnenia, že „ďalšie žalobcove námietky už jasne a zrozumiteľne vysvetlil vo svojom rozhodnutí súd prvej inštancie“, je v rozpore s povinnosťou odvolacieho súdu vyplývajúcou mu z § 387 ods. 3 CSP. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na ich základe dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania (IV. ÚS 1/2002, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09, I. ÚS 501/11). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s článkom 46 ods. 1 ústavný zákon SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov (ďalej len „ústavy“), resp. článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (oznámenie FMZV ČSFR č. 209/1992 Zb. ďalej len „Dohovoru“, I. ÚS 243/07).

22. Civilný sporový poriadok umožňuje odvolaciemu súdu použiť tzv. skrátené odôvodnenie v rozsudku v prípade, ak sa v celom rozsahu stotožní s odôvodnením napadnutého rozhodnutia. V takom prípade sa môže obmedziť v odôvodnení len na konštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia a prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti ďalšie dôvody. Zákon však vyžaduje, aby aj v prípade skráteného odôvodnenia odvolací súd zaujal jasné stanovisko k podstatným vyjadreniam strán predneseným v konaní na súde prvej inštancie, pokiaľ sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie. Povinnosťou odvolacieho súdu je zároveň vysporiadať sa v odôvodnení rozhodnutia s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní. Za podstatný je potrebné považovať taký argument, ktorý je relevantný, teda má vecnú súvislosť s prejednávanou vecou a zároveň je takej povahy, že v prípade jeho preukázania (samostatne alebo v spojitosti s ostatnými okolnosťami) môže priniesť rozhodnutie priaznivejšie pre odvolateľa (Števček, M. Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1296 s.).

23. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (II. ÚS 675/2014, IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, III. ÚS 32/07). Vecná spojitosť odôvodnenia rozhodnutia s princípom práva na spravodlivý proces garantuje každému účastníkovi konania, že vydaný rozsudok musí spĺňať limity zrozumiteľného, určitého a logicky odôvodneného rozsudku.

24. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva platí, že judikatúra síce nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia; ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija proti Španielsku z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani proti Španielsku z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis proti Grécku z 29. mája 1997, Higgins proti Francúzsku z 19. februára 1998).

25. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

26. Právo na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia je jednou zo súčastí základného práva na spravodlivý proces zaručeného článkom 6 ods. 1 Dohovoru, v ktorom je implikované aj právo na súdnu ochranu zaručené článkom 46 ods. 1 ústavy. Odôvodnenie je tou časťou rozsudku, v ktorej súd vysvetľuje, akým spôsobom a z akých dôvodov dospel ku konkrétnemu rozhodnutiu. Z odôvodnenia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na strane jednej a právnymi závermi na strane druhej. Porušením práva na spravodlivý proces môže byť aj situácia, keď v hodnotení skutkových zistení absentuje určitá časť skutočností, ktoré vyšli najavo, ale súd ich náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil (Zo súdnej praxe č. 37/2010).

27. K otázke právnych dôsledkov nepreskúmateľnosti rozhodnutia prijala občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu stanovisko z 3. decembra 2015, publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 1/2016 pod R 2/2016, ktorého právna veta znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku“, čo je použiteľné aj po zmene procesného poriadku s účinnosťou od 1. júla 2016. Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami, na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08). Náležité neodôvodnenie, prečo odvolací súd bez vysvetlenia svojich právnych úvah týkajúcich sa relevantných argumentov dovolateľa, možno považovať za dôvodné z hľadiska druhej právnej vety zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu prijatého pod R 2/2016.

28. V danom prípade právny vzťah vznikol uzavretím poisťnej zmluvy z 24. januára 2002. Tvrdenie súdu prvej inštancie, že v tom čase ustanovenia Občianskeho zákonníka neobsahovali právnu úpravu spotrebiteľských zmlúv ani neprijateľných zmluvných podmienok, s ktorým právnym záverom sa odvolací súd zákonu zodpovedajúcim spôsobom nevysporiadal, nemožno považovať za dostatočné ani s odkazom na bod 33 odôvodnenia. S účinnosťou novely Občianskeho zákonníka vykonanej zákonom č. 150/2004 Z. z. od 1. apríla 2004 sa posilnila právna ochrana spotrebiteľov aj na právne vzťahy vzniknuté pred jej účinnosťou a teda aj na predmetnú vec. Poisťná zmluva je spotrebiteľskou zmluvou a ustanovenie § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení novely vykonanej zákonom č. 150/2004 Z. z. má povahu kogentnej právnej normy, ktorá dodávateľovi výslovne zakazuje použiť v spotrebiteľských zmluvách také zmluvné dojednanie, ktoré spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán na úkor spotrebiteľa. Bolo preto potrebné posúdiť namietanú neprijateľnosť zmluvných dojednaní v čl. 8 bod 16 osobitných poisťných podmienok a v čl. 8 bod 6 písm. e) všeobecných poisťných podmienok podľa ustanovení § 52 a nasl. Občianskeho zákonníka v znení účinnom od 1. apríla 2004 s použitím aj prechodného ustanovenia § 879f ods. 3 a 4 Občianskeho zákonníka, z ktorého vyplýva, že „spotrebiteľské zmluvy podľa § 52 uzavreté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa musia dať do súladu s ustanoveniami § 53 a 54 tohto zákona a spotrebiteľské zmluvy o práve užívať budovu alebo jej časť v časových úsekoch aj s ustanovením § 55 ods. 1, ak ide o náležitosti zmluvy, a s ustanovením § 57 tohto zákona do troch mesiacov odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona. Ustanovenia spotrebiteľských zmlúv, ktoré nie sú dané do súladu s ustanoveniami § 53, 54 a 57 tohto zákona podľa odseku 3, sú neplatné po uplynutí troch mesiacov odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona“.

29. S ohľadom na vyššie uvedené dôvody, dovolací súd konštatuje, že dovolateľ opodstatnene namieta porušenie jeho procesných práv v takej miere, že postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces zaručeného článkom 6 ods. 1 Dohovoru, v ktorom je implikované aj právo na súdnu ochranu zaručené článkom 46 ods. 1 ústavy. Nerešpektovaním pravidla riadneho odôvodnenia rozhodnutia súdu došlo v konaní k procesnej vade v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, ktorá zakladá nielen prípustnosť dovolania, ale aj jeho dôvodnosť.

30. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v ustanovení § 420 CSP, dovolaním napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/44/2015, 2Cdo/111/2014, 3Cdo/4/2012, 4Cdo/263/2013, 5Cdo/241/2013, 6Cdo/ 591/2015, 7Cdo/212/2014, 8Cdo/137/2015).

31. Dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v súlade s ustanovením § 449 ods. 1 CSP a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP v spojení s § 390 CSP). 32. V ďalšom konaní bude odvolací súd povinný opätovne prejednať a rozhodnúť o odvolaní žalobcu a v súlade s náležitosťami odôvodnenia vyplývajúcimi z ustanoveniami § 393 ods. 2 a 3 CSP, rozhodnutie presvedčivo a riadne odôvodniť. Vysloveným právnym názorom uvedeným v tomto uznesení je odvolací súd viazaný (§ 455 CSP).

33. Rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.